

ANTRENÖRLERİN VE SPORCULARIN YAŞ GRUPLARINA GÖRE LİDERLİK GÜCÜ ALGILARI

Erkut KONTER

Özet: Bu araştırmanın amacı; antrenörlerin ve sporcuların yaş gruplarına göre liderlik gücü algılarını araştırmaktır. Bu çalışmada; Sporda Liderlik Gücü Ölçeği-Diğer (SLGÖ-D: Sporcu Formu), Sporda Liderlik Gücü Ölçeği-Kendi (SLGÖ-K: Antrenör Formu) ve hazırlanan anket sorularından yararlanıldı. Veriler; bireysel ve takım sporlarına amatör ve profesyonel olarak katılan toplam 587 sporcu ve 91 antrenörden toplandı. SLGÖ-D'nin tek yönlü ANOVA analizleri; sporcuların yaş gruplarına göre özdeşleşim gücü algılarında anlamlı bir farklılığı gösterirken zorlayıcılık, uzmanlık ve yasal güç algılarında anlamlı bir farklılık ortaya koymadı. Scheffe Testi, yaşları 14-18 olan sporcuların, yaşları 19-23 olan sporculara göre, daha yüksek özdeşleşim gücü algısını gösterdi. SLGÖ-K'nin tek yönlü ANOVA analizleri ise; antrenörlerin yaş gruplarına göre zorlayıcılık gücü ve uzmanlık gücü algılarında anlamlı bir farklılığı gösterirken yasal güç ile özdeşleşim gücü algılarında anlamlı bir farklılık ortaya koymadı. Scheffe Testi, yaşları 17-29 olan antrenörlerin yaşları 30-42 ve 43-66 olanlara göre, daha yüksek zorlayıcılık gücü algısı ve yaşları 43-66 olan antrenörlerin yaşları 17-29 arasında olanlara göre, daha yüksek uzmanlık gücü algısını gösterdi.

Anahtar Sözcükler: Liderlik gücü, antrenörlük, sporcu.

Abstract: Perception of leadership power of coaches and athletes according to their age groups. The purpose of this study was to analyze the perception of leadership power of coaches and athletes according to their age groups. Adapted Turkish version of Power in Sport Questionnaire-Other (PSQ-O for athletes), Power in Sport Questionnaire-Self (PSQ-S for coaches) and a questionnaire for individual variables were used in this study. Data were collected from athletes (n=587) and coaches (n=91) in a number of different team and individual sports including amateur and professional participants. PSQ-O and PSQ-S data analyzed by one way ANOVA. Analysis of PSQ-O revealed only significant differences between the athletes' age groups and their perception of referent power, except coercive, expert and legitimate powers. Scheffe Test showed that athletes aged 14-18 have higher perception of referent power than athletes aged 19-23. Analysis of PSQ-S also revealed the significant difference between the coaches' age groups and their coercive power and expert power, except legitimate and referent powers. Scheffe Test showed that coaches aged 17-29 have higher perception of coercive power than coaches aged 30-42 and 43-66. Scheffe Test also revealed that coaches aged 43-66 have higher perception of expert power than coaches aged 17-27.

Key Words: Leadership power, coaching, athlete.

Sporda başarı ve performansı etkileyen önemli faktörlerden birinin liderlik becerisi olduğu söylenebilir. Sporda liderlik, araştırmacıların oldukça ilgisini çeken bir konu olmasına karşın (Smith, Smoll ve Hunt, 1977; Smith, Smoll ve Curtis, 1979; Chelladurai, 1990), "Sporda Liderlik Gücü" ile ilgili araştırmalar oldukça azdır (Wann, Metcalf, Brewer ve Whiteside, 2000).

"Sosyal Güç" (social power) veya "Kişiler Arası Güç" (interpersonal power); bir kişinin (örn; liderin, antrenörün, öğretmenin, spor yöneticisinin) diğerlerinin (örn; sporcuların ve öğrencilerin) tutumlarını ve davranışları etkileyebilme ve değiştirebilme becerisidir (French ve Raven, 1959; Wann ve ark., 2000). French ve Raven (1959) kişiler arası güçle ilişkili öncü çalışmalarında, kişiler arası ilişkiler açısından beş güç faktörünü ileri sürmüşlerdir. Bunlar; ödül, zorlayıcılık, yasal, uzmanlık ve özdeşleşim güçleridir. "Ödül Gücü", diğer-

lerini ödüllendirebilme, "Zorlayıcılık Gücü", bir veya birkaç cezalandırma çeşidini gerektiğinde uygulayabilme, "Yasal Güç", kişinin organizasyon, grup veya takımdaki yetkisini, otoritesini ve mevkisini kullanabilme, "Uzmanlık Gücü", belirli bir özel alanda bilgili ve becerili olabilme, "Özdeşleşim Gücü" ise, takip edenler veya grup üyeleri tarafından sevilen ve saygı duyulan biri olabilme olarak tanımlanabilir (French ve Raven, 1959; Wann ve ark., 2000). Endüstri ve organizasyon psikolojisinde birçok araştırma French ve Raven'in (1959) ileri sürdüğü kişiler arası güç tipolojisine destek vermektedir (Frost ve Stahelski, 1988; Stehalski, Frost ve Patch, 1989; Hinkin ve Schriensheim, 1994; Soucie, 1994).

French ve Faven'ın (1959) kişiler arası güç tipolojisi Wann ve ark. (2000) tarafından spor psikolojisine aktarılarak sporcu ve antrenörlere ilişkin iki ayrı ölçek formu geliştirilmiştir. Bunlar Sporda Liderlik Gücü Ölçeği-Kendi (antrenör formu-SLGÖ-K) ve Sporda

Liderlik Gücü Ölçeği-Diğer'dir (sporcu formu-SLGÖ-D).

Chelladurai (1984) güçlerle ilişkili olarak; otokrat davranışın zorlayıcılık ve yasal güçle, demokratik davranışın antrenman ve bilgi vermeyle (uzmanlık gücü), sosyal desteğin özdeşleşim gücüyle, olumlu geri bildirim vermenin ise, ödül gücüyle benzer olduğunu belirtmiştir. Yukarıda verilen bilgilere paralel olarak; itaat ettirmenin zorlayıcılık ve ödül güçleriyle, sosyal destek vermenin özdeşleşim gücüyle, içselleştirmenin yasal ve uzmanlık güçleriyle, pozisyonun yasal, ödül ve zorlayıcılık güçleriyle, kişisel güç'ün ise uzmanlık gücüyle de ilişkisi kurulabilir (Kelman, 1958; Yukl ve Fable, 1991; Wann ve ark., 2000).

Liderlik gücü algısında antrenör ve sporcu arasında uyumu yakalamanın; doyumunu, (Home ve Carron, 1985; Reimer ve Chelladurai, 1995), yetenek algısını (Summers ve Russel, 1991), olumlu değerlendirme yapmayı (N. Laughlin ve S. Laughlin, 1994), takım bütünleşmesini (Maby, 1997), imgelemeyi, stresle başa çıkmayı ve karşılaşma kaygısını yönetmeyi (Konter, 2005), performans ve başarıyı (Gordon, 1988; Garland ve Barry, 1990; Prapavesis ve Gordon, 1991) kolaylaştırdığı çeşitli araştırmalarda gösterilmiştir.

Lyle (2002) sporda antrenörlüğün, şansa ve yaşla meydana gelen olgunlaşmadan farklı olarak, hem genel kapasite hem de özel performans ölçütlerinde sporcunun veya bir takımın spor yapma yeteneğini geliştirmeyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Chelladurai, Haggerty ve Baxter (1989), antrenörlerin sporculara göre, daha çok otokrat stili seçtiklerini ve sporcuların da katılımcı stilden çok otokrat stili tercih etme eğiliminde olduklarını, Salminen ve Lukkonen (1996) sporcuların duygularına ve düşüncelerine önem veren antrenörlerin, sporcularıyla daha iyi ilişki geliştirdiklerini bulmuşlardır.

Yaşamda olduğu kadar sporda da önyargılarla karşılaşılan konulardan biri yaştır. İnsanlar arası ilişkilerde; cinsiyet, milliyet ve ırk ayrımcılığına benzer olarak yaşla ilgili ayrımcılık yapıldığı, yaş ayrımcılığının herhangi bir yaş grubunu hedef alabildiği ve bunun erkekten çok kadına karşı olduğu ileri sürülmüştür (Etaugh ve Bridges, 2001). Weinberg ve Gould (2003) kişilerin yaşları ilerlediklerinde ve sporcu olarak olgunlaştıklarında, artan düzeyde otoriter ve sosyal açıdan destekleyici antrenörleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Martin, Jackson, Richardson ve Weiller (1999), 10-13 yaşları ile 14-17 yaşları arasındaki sporcuların antrenörlük tercihlerinin benzeştiğini, bu yaşlardaki sporcuların, karar verme süreçlerine katılma olanağı sağlayan (özdeşleşim gücü), olumlu geri bildirim veren (ödül gücü), birçok teknik ve taktik bilgilendirmede bulunan (uzmanlık gücü) antrenörleri tercih ettiklerini bulmuşlardır.

Sporcuların farklı yaş grupları ve beceri düzeylerine göre farklı antrenörlük rollerinin yerine getirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Örneğin; çocuk ve gençler (ilkokul ve ortaokul dönemi), düşük konu yönelimli ve yüksek ilişki yönelimli antrenörü, 15-18 yaş grubu

sporcular (lise dönemi) orta/düşük düzeyde konu yönelimli ve orta/yüksek düzeyde ilişki yönelimli antrenörü, 19-22 yaş grubu sporcular (üniversite dönemi) orta/yüksek düzeyde konu yönelimli ve orta/düşük düzeyde ilişki yönelimli antrenörü, yaşça büyük olan sporcular (profesyoneller) ise yüksek düzeyde konu yönelimli ve düşük düzeyde ilişki yönelimli antrenörü tercih edebilir (Leith, 2003).

Kronolojik olarak yaş grupları için kullanılan dönemler kendi içlerinde alt bölümlere de ayrılmaktadır. Örneğin; ergenlik kızlar için 8 veya 10-18, erkekler için ise 10 veya 12-20 arasında değerlendirildiği gibi, belirli bir yaş dönemi de kendi içinde alt gruplara ayrılabilir, genç yetişkinlik (18-40 yaş grubu), orta yetişkinlik (40-60 yaş grubu) ve yüksek yetişkinlik (60 ve yukarıya yaş grubu) gibi (Haywood, 1993).

Kişi; yaşının içinde ilerlemiş olduğu, sosyal, fiziksel ve kültürel çevreyle etkileşime girmektedir (Brustad ve Babkes, 2004). Sporcuların yaşlarına göre benlik algıları (Whaley, 2004), başa çıkma davranışları (Peter, Crocker, Kowalski, Hoar ve McDonough, 2004), deneyimleri, konsantrasyonları, uyarılma düzeylerini kontrol altına almaları ve arkadaşlarıyla ilgili düzenleme yapma gereksinimleri (Nideffer, Segal, Lowry ve Bond, 2001) farklılaşabilir. Yaş; sporcuların meslek geçişlerinde, spora katılım düzeylerinde, antrenman ve karşılaşmalara motive olmalarında, performans düşüşlerinde, statü kayıplarıyla ilgili problemler yaşamalarında da (Levy, Gordon, Wilson ve Barnett, 2005) önemli olmaktadır.

Büyük başarılar ve şampiyonluklar kazananların yaşlarının teniste 22-26, beyzbolda 25-30, bowlingte 32.7, golfte 32.1 ve bilardoda 35.7 olduğu ortaya konmuştur (French ve McPherson, 2004). Futbolcuların etkili ve verimli olduğu yılların 20-32 yaşlarında olduğu ve ideal performans yaşının ise 24-28 yaşlarında meydana geldiği ileri sürülmüştür (Bouer, 1993; Reilly, 1996).

Konter (2005) profesyonel futbolda yaptığı araştırmada, yaşları 16-20 arasında olan futbolcuların, yaşları 26-37 arasında olan futbolculara göre, daha yüksek bağımlık gösterme becerisine (özdeşleşim gücü algısına) sahip olduklarını bulmuştur. Rainey, Santilli ve Fallon (1992) sporda resmi görevlilerle yaptıkları araştırmada; 14-17 yaş grubundakilerin yasal güç algısının en yüksek olduğunu, 14-17 ve 18-22 yaş grubundakilerin uzmanlık gücünde ortak inanç gösterdiklerini, buluş çağı ve buluş çağı öncesi sporcuların ise (6-9 ve 10-13 yaş grupları), yasal güç veya uzmanlık gücünde henüz bir inanç geliştirmediklerini ortaya çıkartmışlardır.

Sporcu ve antrenörlerin yaş gruplarına göre liderlik gücü algılarının araştırılması, sporda performans, başarı, zevk alma ve sağlıkla ilgili çeşitli sorulara ışık tutabilir. Sporda liderlikle ilgili birçok araştırma bulunmasına karşın, sporda liderlik gücü algısı ve yaş gruplarına ilişkin araştırmalar çok azdır. Bu nedenle, bu araştırmanın amacı; antrenörlerin ve sporcuların yaş gruplarına göre liderlik gücü algılarının incelenmesidir.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmaya elverişlilik örneklem yöntemine göre (Christensen, 2001) İzmir ve çevresinden 91 antrenör ve 587 sporcu (474 erkek; 113 bayan) katılmıştır. Antrenörlerin yaş ortalaması 36.98 (SD=11.33) ve antrenörlük deneyim yılı ortalaması ise 9.78'dir (SD=9.06). Sporcuların yaş ortalaması 18.69 (SD=3.96) ve sporculuk deneyim yılı ortalaması ise 6.54'dir (SD=4.03). Araştırmada yer alan bireysel sporlar ve takım sporları şunlardır; futbol (n=285), basketbol (n=70) voleybol (n=41), hentbol (n=43), saha ve pist atletizm (n=74), okçuluk (n=12), tenis (n=7), masa tenisi (n=15), eskrim (n=21), judo (n=11) ve güreş (n=8).

Veri Toplama Araçları

French ve Faven'ın (1959) kişiler arası güç tipolojisi Wann ve ark. (2000) tarafından spor psikolojisine aktarılacak sporcu ve antrenörlere ilişkin iki ayrı ölçek formu geliştirilmiştir. Bunlar Sporda Liderlik Gücü Ölçeği-Kendi (antrenör formu-SLGÖ-K) ve Sporda Liderlik Gücü Ölçeği-Diğer'dir (sporcu formu-SLGÖ-D). SLGÖ-D ve SLGÖ-K'nin Türkçeye uyarlaması Konter (2008) tarafından yapılmış ve ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları dört güç faktörünü ortaya çıkartmıştır. Bunlar; zorlayıcılık, uzmanlık, yasal ve özdeşleşim güçleridir (Konter, 2008).

SLGÖ-D ve SLGÖ-K, Likert tipi ölçeklerdir ve her bir maddeye verilen cevap, 1 ile 9 arasında değişmektedir (1 hiç katılmıyorum 9 ise tamamen katılıyorumu temsil etmektedir). SLGÖ-D ve SLGÖ-K toplam 11'er maddeden meydana gelmektedir. Her bir alt faktörde 3'er madde bulunmakta ve sadece "Zorlayıcılık Gücü"nde 2 madde bulunmaktadır. Bu nedenle, "Zorlayıcılık Gücü" faktörü biraz dikkatlice yorumlanmalıdır. Her bir güç faktörü kendi maddelerinin toplam

puanına göre değerlendirilmektedir. Daha yüksek puan daha yüksek liderlik gücü algısını göstermektedir. Her bir alt faktörde alınan en az puan 3 en çok puan ise 27'dir. Sadece "Zorlayıcılık Gücü" faktörü en az 2 en çok 18 puan arasında değişmektedir. Türk kültüründe SLGÖ-D'nin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları: Zorlayıcılık Gücünde (ZG) a=.86, Uzmanlık Gücünde (UG) a=.89, Yasal Güçte (YG) a=.82 ve Özdeşleşim Gücünde (ÖG) a=.85'dir. Türk kültüründe SLPÖ-K'nin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları: Zorlayıcılık Gücünde (ZG) a=.87, Uzmanlık Gücünde (UG) a=.88, Yasal Güçte (YG) a=.88 ve Özdeşleşim Gücünde (ÖG) a=.86'dır (Konter, 2008).

İşlem

Her bir spor dalındaki antrenörlerle ilişkiye geçilecek formları uygulama günü ve saati belirlendi. Formlar uygulanmadan önce, araştırmanın spordaki etkililik ve algılamayla ilişkili olduğu, formlara isim yazılmaması gerektiği ve diğer gizlilikle ilgili kurallar söylendi. Daha sonra formlar demografik sorularla birlikte (yaş, cinsiyet, spor dalı, deneyim yılı vb.) antrenör (SLGÖ-K) ve sporculara (SLGÖ-D) dağıtıldı. Her bir formun tamamlanması 10-15 dakika kadar sürdü. SLGÖ-K ve SLGÖ-D ile toplanan verilerin analizinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanıldı ve gruplar arasında anlamlı farklılıkların belirlenmesinde Scheffe Testi kullanıldı.

BULGULAR

SLGÖ-D'in Bulguları

Sporcuların yaş gruplarına göre liderlik gücü algılarının tek yönlü ANOVA sonuçları tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Sporcuların Yaş Gruplarına Göre Liderlik Gücü Algılarının Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.

LİDER-LİK GÜCÜ VE YAŞ	N	\bar{X}	S	SH	Var-yansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
ZG/YAŞ 1) 14-18					ZG						
2) 19-23	350	6.78	4.30	.23	Gruplar Arası	79.15	2	39.57	2.24	.11	YOK
3) 24-39	182	5.99	3.99	.30	Grup İçi						
Toplam	55	6.84	4.24	.57	Toplam	10310.58	584	17.66			
	587	6.54	4.21	.17		10389.73	586				
UG/YAŞ					UG						
1) 14-18	350	15.07	3.19	.17	Gruplar Arası	67.475		33.74	2.71	.067	YOK
2) 19-23	182	14.42	3.98	.30	Grup İçi		584				
3) 24-39	55	14.27	3.96	.53	Toplam	7265.40	586	12.44			
Toplam	587	14.80	3.54	.15		7332.88					
YG/YAŞ 1) 14-18	350	6.78	4.30	.23	YG	79.15	2	22.80			
2) 19-23	182	5.99	3.99	.30	Gruplar Arası				.69	.50	YOK
3) 24-39	55	6.84	4.24	.57	Grup İçi	10310.58	584	32.84			
Toplam	587	6.54	4.21	.17	Toplam	10389.73	586				
ÖG/YAŞ					ÖG						
1) 14-18	350	6.78	4.30	.23	ÖG	79.15	2	126.71	8.64	.00	VAR
2) 19-23	182	5.99	3.99	.30	Gruplar Arası						1. ile 2.
3) 24-39	55	6.84	4.24	.57	Grup İçi	10310.58	584	14.67			grup arasında
Toplam	587	6.54	4.21	.17	Toplam	10389.73	586				

Sporcuların yaş gruplarına göre ZG, UG ve YG algılarında anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p>.05$), ÖG algısında anlamlı bir farklılık bulundu [$F(584) = 8.64$, $p>.00$]. Scheffe Testi, yaşları 14-18 olan sporcuların ($\bar{X}=13.77$) yaşları 19-23 arasında olanlara göre ($\bar{X}=12.38$), ÖG algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koydu. Bu bulgu, 14-18 yaş sonrası ÖG'ü algısında düşme meydana geldiğini göstermektedir. Ayrıca ortalamalara bakıldığında, yaşları 14-18 olan sporcuların

($\bar{X}=15.07$), yaşları 19-23 ($\bar{X}=14.42$) ve 24-39 ($\bar{X}=14.27$) olanlara göre, uzmanlık gücü algılarının yüksek olduğu görülmektedir.

SLGÖ-K'nin Bulguları

Antrenörlerin yaş gruplarına göre liderlik gücü algılarının tek yönlü ANOVA sonuçları tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Antrenörlerin Yaş Gruplarına Göre Liderlik Gücü Algılarının Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.

LİDERLİK GÜCÜ VE YAŞ	N	\bar{X}	S	SH	Var-yansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
					ZG						
ZG/YAŞ 1)					Gruplar Arası	154.29	2	39.57	5.02	.009	VAR 1. grup ile 2. ve 3. grup
17-29	28	9.18	4.60	.87	Grup İçi						
2) 30-42	32	6.50	3.11	.55	Toplam	1306.21	85	17.66			
3) 43-66	28	6.18	4.02	.76							
Toplam	88	7.25	4.10	.44		1460.50	87				
					UG						
UG/YAŞ					Gruplar Arası	57.06	2	33.74	4.10	.020	VAR 1. grup ile 3. grup
1) 17-29	28	13.82	2.92	.55	Grup İçi						
2) 30-42	32	14.09	2.33	.41	Toplam	590.93	87	12.44			
3) 43-66	28	15.68	2.67	.50							
Toplam	88	14.51	2.73	.29		647.99					
					YG						
YG/YAŞ 1)					Gruplar Arası	6.77	2	22.80	.27	.76	YOK
17-29	28	13.46	3.54	.67	Grup İçi						
2) 30-42	32	12.90	3.91	.69	Toplam	1060.68	87	32.84			
3) 43-66	28	13.50	3.04	.57							
Toplam	88	13.27	3.50	.37		1067.46					
					ÖG						
ÖG/YAŞ					Gruplar Arası	17.12	2	126.7	.68	.51	YOK
1) 17-29	28	12.79	3.12	.59	Grup İçi						
2) 30-42	32	12.13	4.39	.78	Toplam	1078.32	87	14.67			
3) 43-66	28	13.18	2.84	.54							
Toplam	88	12.67	3.555	.34		1095.44					

Antrenörlerin yaş gruplarına göre YG ve ÖG algılarında anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p>.05$), ZG ve UG algılarında anlamlı bir farklılık bulundu [ZG'de, $F(85) = 5.02$, $p>.009$, UG'de, $F(85) = 4.10$, $p>.020$]. Scheffe Testi; yaşları 17-29 olan antrenörlerin ($\bar{X}=9.18$), yaşları 30-42 ve 43-66 arasında olanlara göre ($\bar{X}=6.50$ ve $\bar{X}=6.18$), ZG algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koydu. Scheffe Testi ayrıca, yaşları 43-66 olan antrenörlerin ($\bar{X}=15.68$) yaşları 17-29 arasında olanlara göre ($\bar{X}=13.82$), UG algılarının daha yüksek olduğunu gösterdi. Bu bulgu, antrenörlerin yaşları ilerledikçe ZG' algısında düşme ve buna karşın UG algısında artma olduğunu ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bulgulardan elde edilen sonuçlar; yaşları 14-18 olan sporcuların, yaşları 19-23 ve 24-39 olanlara göre, antrenörlerinin UG ve ÖG'nü daha çok algıladıklarını, ZG ve YG algılarında ise anlamlı farklılık göstermediklerini ortaya koydu. Bu araştırma sonuçları, sporcuların 14-18 yaş sonrası ÖG ve UG algılarında düşme meydana geldiğini göstermektedir.

Antrenörlerin yaş gruplarına göre YG ve ÖG algılarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, ZG ve UG algılarında anlamlı bir farklılık bulundu. Bulgular; yaşları 17-29 olan antrenörlerin yaşları 30-42 ve 43-66 arasında olanlara göre, daha yüksek ZG algısını ve antrenörlerin yaş grupları önemli olmaksızın YG ve ÖG algılarında benzer olduklarını gösterdi. Bununla birlikte bulgular, yaşları 43-66 olan antrenörlerin, yaşları 17-29 arasında olanlara göre daha yüksek UG algısına sahip olduklarını da ortaya koydu. Bu bulgu, antrenörlerin yaşları ilerledikçe ZG algılarında düşme ve buna karşın UG algısında artma olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar; antrenörlerin, erken yaşlarda deneyim eksikliği, tanınma, kabul edilme ve kontrol kurma gereksinmesi nedeniyle ZG'nü ön plana çıkarabilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Araştırma sonuçları genel olarak; antrenörler ve sporcuların birbirleriyle ilişkili güç algılarının ZG ve ÖG'de farklı, UG'de yaş gruplarıyla birbirlerine ters (sporcularda erken yaş gruplarında antrenörlerde ise daha ileri yaş gruplarında UG algısı artmakta) ve YG'de ise benzer olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar; sporcuların daha çok ilişki, iletişim ve destek gereksinmesi, antrenörlerin de kendilerini kabul ettirme ve ego yönelimli olma eğilimleriyle ilişkilendirilebilir.

Araştırma sonuçları; ÖG ve UG ile ilişkili olarak, Konter'in (2005) bağlılık gösterme, Frost ve Stahelski'nin (1988) ilişki ve konu yönelimli olma, Stahelski, Frost ve Patch'ın (1989) grup üyelerini yönlendirme, Martin ve ark.nın (1999) sporculara teknik öğretimde bulunma (UG) ve genç sporcuları karar verme süreçlerine katma (ÖG), Rainey ve ark.nın (1992) 14-17 ve 18-22 yaş grubu sporcuların YG algılarında benzer olduklarına ilişkin çalışmalarını destekleyici gözükmektedir. Diğer yandan bulgulardan elde edilen sonuçlar, Weinberg ve Gould'un (2003) daha ciddi ve olgun sporcuların daha çok ZG ve YG eğilimli olacakları, Leith'in (2003) sporcuların çocuk ve genç yaşlardan profesyonelliğe doğru ilerlerken, liderlik rolünün ilişki yönelimli olmadan konu yönelimli olmaya doğru değişeceği, Lyle'nin (2002) antrenörlükte yaş ve şansttan çok UG'nün önemli olacağına ilişkin çalışmaları tarafından desteklenmektedir.

Sporda beceri öğretiminde araştırmalar genellikle erken yaşlar ve kronolojik yaşa odaklanmıştır (Chamberlin ve Lee, 1993; Thomas, Thomas ve Gallagher, 1993). Sporda liderlik gücü algısı ve yaş grupları arasındaki ilişkiler araştırılırken, beceri düzeyi, cinsiyet, spor deneyimi ve kronolojik yaşın yanı sıra fonksiyonel yaşın da dikkate alınması daha detaylı bilgilerin elde edilmesine olanak sağlayabilir. Sporcuların ve antrenörlerin yaş gruplarına göre liderlik gücü algıları araştırılırken, nicel ve nitel araştırma yöntemleri kombine edilerek daha sağlıklı bilgiler elde edilebilir (Horn, 2004). Genel olarak sporda liderlikle ilgili birçok yurt içi ve yurt dışı çalışmalar bulunmasına karşın, özel olarak "sporda liderlik gücü algısı" ve "yaş grupları"yla ilgili araştırmalar oldukça yenidir (örneğin; Konter ve Karabulut, 2008) ve bu konuda daha sağlıklı genellemeler yapabilmek için daha fazla araştırmaya gereksinim vardır.

KAYNAKLAR

- Bouer, G. (1993), Soccer Techniques, Tactics and Teamwork. NewYork: Sterling Publishing Con. Inc, 10, 15-16, 154-155.
- Brustad, R. J. ve Babkes, M. L. (2004). Social Influence on the Psychological Dimentions of Adult Physical Activity Involvement. (Ed: M. R. Weiss). Developmental Sport and Exercise Psychology, A Life Span Perspective. Morgantown: Fitness Information Technology Inc. WV.pp.403-423.
- Chamberlin, C. ve Lee, T. (1993). Arranging Practice Conditions and Designing Instruction. (Ed: N. R. Singer, M. Murphy, K. L. Tennant). Handbook of Research on Sport Psychology. New York: Mcmillian Publishing Company), pp. 212-241
- Chelladurai, P. (1990). Leadership in sports: A review. International Journal of Sport Psychology, 21, 328-354.
- Chelladurai, P. (1984). Discrepancy between preference and perception of leadership behavior and satisfaction of athletes in varying sports. Journal of Sport Psychology, 6, 27-41.
- Chelladurai, P. Haggerty, T. R. ve Baxter, P. R. (1989). Decision style-choices of university basketball coaches and players. Journal of Sport and Exercise Psychology, 11, 201-215.
- Christensen, L. B. (2001). Experimental Methodology. Eighth Edition. Boston: Allyn and Bacon.
- Etaugh, C. A. ve Bridges, J. S. (2001). A Psychology of Women, A Lifespan Perspective. Boston: Allyn and Bacon.
- French, J. ve Raven, B. H. (1959). The bases of social power. In. D. Cartwright, (Ed.). Studies in social power (pp.150-167). Ann Arbor: Institute for Social Research.
- Frost, D. E. ve Stahelski, A. J. (1988). The systematic measurement of French and Raven's bases of social power in workgroups. Journal of Applied Social Psychology, 18, 5, 375-389.
- Gordon, S. (1988). Decision styles and coaching effectiveness in university soccer. Canadian Journal of Sport Science, 13(1), 36-55.
- Garland, D. J. ve Barry, J. R. (1990). Personality and leader behaviors in collegiate football: A multidimensional approach to performance. Journal of Research in Personality, 24(3), 355-370.
- Haywood, K. M. (1993). Life Span Motor Development. Second Edition. Illinois: Human Kinetics Publishers.
- Hinkin, T. ve Schriesheim, C. A. (1994). An examination of subordinate relationships between leader reward and punishment behavior and leader bases of power. Human Relations, 47, 779-800.
- Horn, T. (2004). Lifespan Development in Sport and Exercise Psychology: Theoretical Perspectives. (Ed: M. R. Weiss). Developmental Sport and Exercise Psychology, A Life Span Perspective. Morgantown: Fitness Information Technology Inc. WV.pp.403-423.
- Home, T. ve Carron, A. V. (1985). Compatibility in coach-athlete relationships. Journal of Sport Behavior, 7(2), 137-149.
- Kelman, H. C. (1958). Compliance, identification, and internalization: Three process of attitude change. Journal of Conflict Revolution, 2, 51-60.
- Konter, E. (2008). Towards Adaptation of Self and Other Versions of Leadership Power in Sport Questionnaires for Turkey. XIII. Personality, Motivation, Sport Sofia: National Sports Academy.

- Konter, E. ve Karabulut, G. (2008). Perceptions of leadership power of coaches and athletes according to their yerars of experience. 23-25 Haziran International Conference on Educational Sciences. K.K.T.C
- Konter, E., (2005). Profesyonel Futbolcuların Yaş Gruplarına Göre Psikolojik Becerilerinin Araştırılması. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10 (1), 17-24.
- Laughlin, N. ve Laughlin, S. (1994).The relationship between the similarity in perceptions of teacher/coach leader behavior and evolution of their effectiveness. International Journal of Sport Psychology, 22, 396-410.
- Leith, L. M. (2003). The Psychology of Coaching Team Sports, A Self-Help Guide. Tronto. Sport Books Publisher, 23.
- Levy, M. A. Gordon, L. Wilson R. ve Barrett, C. (2005). Career Transitions. (Ed: J. Taylor and G. Wilson). Applying Sport Psychology, Four Perspectives. Illinois, Human Kinetics, pp.249-266.
- Lyle, J. (2002). Sports Coaching Concepts: A Framework For Caoches' Behaviour. London: Routledge.38-40.
- Maby, R. K. (1997). The relationship between perceived coaching behaviors and group cohesion in professional football. Nova Southeastern University, Dissettation Abstracts International Section B, The Sciences and Engineering, 57(9-B), 5902.
- Martin, S. Jackson, A. Richardson, P. ve Weiller, K. (1999). Coaching Preferences of Adolescent Youths and Their Parents. Journal of Applied Sport Psychology, 11, 247-262.
- Nideffer, N. Segal, M. Lowry, M. ve Bond, J. (2001). Identifying and developing world-class performers. (Ed: G. Tenenbaum). The Practice of Sport Psychology. West Virginia: Fitness Information Technology Inc., pp.129-144.
- Peter, R. Crocker, E. Kowalski, K. C. Hoar, S. D. ve McDonough, M. H. (2004). Emotion in Sport Across Adulthood. (Ed: M. R. Weiss). Developmental Sport and Exercise Psychology, A Life Span Perspective. Morgantown: Fitness Information Technology Inc. WV.pp.333-355.
- Prapavassis, H. ve Gordon, S. (1991). Coach/player relationships in tennis. Canadian
- Rainey, D W. Santilli, N. R. ve Fallon, K. (1992). Development of Athletes' Conception of Sport Officials Authority. Journal of Sport and Exercise Psychology, 14, 392-404.
- Reilly, T. (1996). Special populations. Science and Soccer, Derl: Reilly, T. (London, E & FM SPON),112-116.
- Riemer, H. A. ve Chelladurai, P. (1995). Leadershp and satisfaction in athletics. Journal of Sport and Exercise Psychology, 17, 276-293.
- Salminen, S., ve Lukkonen, J. (1994). The convergent and discriminant validity of the coach's version of the Leadership Scale for Sport. International Journal of Sport Psychology, 25, 119-127.
- Smith, R. E., Smoll, F. L. ve Curtis, B. (1979). Coach effectiveness training: A cognitive-behavioral approach to enhancing relationship skills in youth sport coaches. Journal of Sport Psychology, 1, 59-75.
- Smith, R. E., Smoll, F. L. ve Hunt, E. (1977). A system for the behavioral assessment of athletic coaches. Research Quarterly, 48, 401-407.
- Soucie, D. (1994). Effective managerial leadership in sport organizations. Journal of Sport Management, 8, 1-13.
- Stehalski, A. J., Frost, D. E. ve Patch, M. E. (1989). Use of socially dependent bases of power: French and Raven's theory applied to workgroup leadership. Journal of Applied Social Psychology, 19, 283-297.
- Summers, R. J. ve Russel, J. (1991). Association between athletes' perception of their abilities on the influence of coach technical-instruction. Journal of Sport Behavior, 14(1), 30-40.
- Thomas, R. J. Thomas, T. K ve Gallagher, D.J. (1993).Developmental Considerations In Skill Acquisition. (Ed: N. R. Singer, M. Murphy, K. L. Tennant). Research Handbook on Sport Psychology. New York: Mcmillian Publishing Company, pp. 73-105.
- Wann, D. L., Metcalf, L. A., Brewer, K. R. ve Whiteside, H. D. (2000). Development of the Power in Sport Questionnaires. Journal of Sport Behavior, 23, 423-443.
- Weinberg, R. ve Gould, D. (2003). Foundations of Sport and Exercise Psychology. Third Edition. Illinois: Human Kinetics, p. 211, 480.
- Whaley, D. E. (2004). Seeing Isn't Always Believing: Self-Perception and Physical Activity Behavior in Adults. (Ed: M. R. Weiss). Developmental Sport and Exercise Psychology, A Life Span Perspective. Morgantown: Fitness Information Technology Inc. WV. pp. 289-311.
- Yukl, G. ve Falbe, C. M. (1991). Importance of different power sources in downward and lateral relations. Journal of Applied Psychology, 76, 416-423.

PERCEPTION OF LEADERSHIP POWER OF COACHES AND ATHLETES ACCORDING TO THEIR AGE GROUPS

Erkut KONTER

Sport leadership has been a very intriguing area for researchers and practitioners. Researchers have concentrated on defining the different components of sport leadership (Smoll & Hunt, 1977; Smith, Smoll & Curtis, 1979; Chelladurai, 1990).

French and Raven (1959) conducted the most influential work on power and defined five interpersonal or social powers. These are reward, coercive, legitimate, expert and referent powers. Wann et al. (2000) pioneered using French and Raven's five interpersonal powers construct in sports and developed the "Power in Sport Questionnaire-Self (PSQ-S)" and "Power in Sport Questionnaire-Other (PSQ-O)". Konter (2008) studied the initial cultural adaptation of the both scales and found the four-factor structure.

Athletes in different age groups might need different coaching roles (Leith, 2003). Age also affects the athletes' occupational transition, sport participation, motivation, performance fluctuations, perception of status loss (Levy, Gordon, Wilson and Barnett, 2005), commitment (Konter, 2005), self perception (Whaley, 2004), coping behavior (Peter and ark, 2004), experiences, concentration, arousal control and needs of friendship (Nideffer, Segal, Lowry and Bond, 2001).

The forms of the PSQ would be of value to cross-cultural sport psychology because they could provide information about a team's chemistry, players' and coaches' perception, cognition, behavior, communication, leadership, satisfaction, performance and other factors involving the socio-psychological nature of sport in various nations, cultures, geographical regions and social structures.

Therefore, The purpose of this study was to analyze the perception of leadership power of coaches and athletes according to their age groups.

METHOD

Participants were 91 Turkish head coaches and 587 Turkish athletes (474 male; 113 female). The coaches had a mean age of 36.98 yrs. (SD=11.33) and had been coaching for an average of 9.78 yrs. (SD=9.06). The players had a mean age of 18.69 years (SD=3.96) and had been playing for an average of 6.54 yrs. (SD=4.03). The sports represented were: soccer (n=285), basketball (n=70) volleyball (n=41), handball (n=43), track and field (n=74), tennis (n=7), table tennis (n=15), fencing (n=21), archery (n=12), judo (n=11) and wrestling (n=8).

French and Raven (1959) identified five sources of interpersonal power (reward, coercive, referent, legitimate and expert power) in leadership. Wann, Metcalf, Brewer and Whiteside (2000) adapted these interpersonal power concepts to sports settings and showed that the five-factor model was psychometrically sound in USA. Konter (2008) recently translated these scales of measurement into Turkish, and applied them to athletes and coaches in Turkey. Factors and Cronbach Alphas of the Turkish PSQ-O and PSQ-S forms are as follows (Konter, 2006). PSQ-O: Coercive Power =.86, Expert Power =.89, Legitimate Power =.82 and Referent Power =.85. PSQ-S: Coercive Power =.87, Expert Power =.88, Legitimate Power =.88 and Referent Power =.86.

Head coaches for each sport were contacted and the nature of the research project was explained. The coaches were informed that the research involved coaches' and athletes' perceptions of influences in sport. After the coaches' consent to participate in the research, a meeting time and place for testing sessions were determined. Participants were also asked not to put their names on the forms and informed that their answers would only be used for research purposes and kept confidential. Completion of each PSQ form required approximately 10-15 minutes. Data of PSQ-O and PSQ-S were analyzed by ONE WAY ANOVA and Scheffe Test for meaningful differences.

RESULTS

Analysis of PSQ-O revealed only significant differences between the athletes' age groups and their perception of referent power, except coercive, expert and legitimate powers ($p>.05$). Scheffe Test showed that athletes aged 14-18 have higher perception of referent power than athletes aged 19-23.

Analysis of PSQ-S also revealed the significant difference between the coaches' age groups and their coercive power and expert power, except legitimate and referent powers. Scheffe Test showed that coaches aged 17-29 have higher perception of coercive power than coaches aged 30-42 and 43-66. Scheffe Test also revealed that coaches aged 43-66 have higher perception of expert power than coaches aged 17-27.

DISCUSSION

Results showed that athletes aged 14-18 have higher perception of referent power than athletes aged 19-23. This result indicate that athletes' perception of referent and expert powers related to their coaches decrease as they grow older (after the ages 14-18). Analy-

sis of PSQ-S also revealed the significant difference between the coaches' age groups and their coercive power and expert power. Scheffe Test yielded that coaches aged 43-66 have higher perception of expert power than coaches aged 17-27. This result shows that the older coaches become, the less they use coercive power but more expert power. In general, results of the present study give support and partial support for some previous researches. For example; commitment (Konter, 2005), relationship and task orientation (Frost and Stahelski, 1988), direction of group members (Stahelski, Frost and Patch, 1989), technical instruction and decision making (Martin and ark., 1999).

Results of the present study indicate that the perception of leadership power in sport might change across age groups. Results presented here obviously require further examination and more research.